

XXV Trobada de Moviments de Renovació Pedagògica

Educació és participació

Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca

Des de fa anys la Confederació de Moviments de Renovació Pedagògica organitza una trobada estatal amb els diferents MRP d'arreu de l'Estat espanyol. L'objectiu d'aquest encontre és debatre un tema educatiu de caràcter general, les conclusions del qual serveixen per definir la línia i les propostes d'acció per part dels MRP. Per primera vegada aquesta trobada se celebrà a Menorca els dies 9, 10 i 11 d'octubre de 2009 i el tema de debat va ser la participació. S'entén i es viu la participació com un valor cultural a la nostra societat? S'educa els joves en aquest valor? L'escola, n'és un bon exemple? Quines han de ser les propostes d'actuació en aquest sentit? Aquests són alguns dels interrogants que es plantegen per a l'anàlisi i que ens preocupen dins i fora de l'escola.

Per als MRP, la participació és un principi inherent al concepte d'escola pública i la base per a una educació democràtica. Certament, ningú no discuteix aquesta funció de l'escola. *"L'educació haurà d'inculcar a tothom l'ideal democràtic en el respecte a la diversitat i la lluita contra l'exclusió"*. (Delors, 1996. *Manifest per a l'educació en el segle XXI*), però una cosa és el currículum prescrit, la teoria, i una altra és el currículum viscut, la pràctica. S'ha de reconèixer que la tradició democràtica en molts llocs és relativament escassa i malgrat l'existència d'una democràcia formalment constituïda, l'assoliment d'una cultura democràtica per part de la majoria de ciutadans no és encara un objectiu plenament aconseguit.

“Els claustres, de mica en mica, també han perdut el seu caràcter reivindicatiu i de debat.”

A part de la poca tradició democràtica, el triomf de l'economia neoliberal ha imposat uns valors basats en els diners, la competència i l'èxit individual. En aquest context, el sentiment comunitari i la participació social no són valors gaire preuats. Si hi afegim la poca dignitat en què alguns polítics han exercit els seus càrrecs públics, el resultat és que bona part de la població manifesta desencís o indiferència respecte de la vida política i dels afers públics en general.

Aquesta manca d'interès i la conseqüent renúncia a la participació en la vida pública ens duu inevitablement a un afebliment del sistema democràtic i ens fa més vulnerables a l'arbitrarietat del poder.

L'escola no roman aliena a aquests canvis socials i també acusa una disminució i desvaloració de la participació en els diferents òrgans. Si bé és ver que els Consells Escolars ja presenten un problema en el seu origen -la seva representació estamental i corporativa- i el seu marge d'autonomia és escàs, tampoc no s'aprofiten com a lloc per al debat ni s'hi plantegen qüestions pedagògiques importants.

Els claustres, de mica en mica, també han perdut el seu caràcter reivindicatiu i de debat. Davant els conflictes, especialment a l'etapa de secundària, sorgeixen veus que reclamen més poder per als equips directius, de manera que, sense adonar-nos, i apel·lant a la seguretat i l'ordre, les estructures democràtiques se'n poden ressentir.

L'alumnat, per la seva banda, juga un escàs paper participatiu a través de la junta de delegats, alhora que mostra un desconeixement important d'alguns conceptes bàsics del sistema democràtic, tal com demostra el treball de recerca elaborat fa uns anys pel MRPM. (1)

(1) MRPM. *El coneixement escolar del sistema polític a Menorca*. Consell Insular de Menorca, 2005.

Tot plegat, cal demanar-se si, en el fons, ens reconeixem els diferents membres de la comunitat educativa com a vertaders responsables de l'educació, principi indispensable per entrar en un debat més plenament democràtic.

Tanmateix, si partim del supòsit que l'educació té com a objectiu bàsic preparar els futurs ciutadans per participar en una societat democràtica, l'escola no pot romandre impassible davant aquesta situació.

Si volem educar des de l'escola per a la participació i l'exercici responsable de la ciutadania hem de formular algunes propostes de canvi. Aquest va ser l'objectiu fonamental de la trobada.

Tot i que encara les conclusions generals estan en procés de revisió final, es poden apuntar algunes reflexions sobre la participació als centres educatius.

Com a **aspectes que dificulten la participació** es van assenyalar principalment:

- L'excessiva parcel·lació i especialització en l'atenció a les necessitats i demandes de la comunitat.
- La inèrcia de les institucions i centres educatius que segueixen antigues pràctiques, tot i que la legislació permet marges més amplis d'actuació.

- L'excessiva burocratització dels centres, que dificulta centrar-nos en temes clau.
- La mala gestió del temps i de les múltiples i excessives coordinacions que no es tradueixen en resultats efectius.
- Les classes magistrals i les metodologies més tradicionals no fomenten la participació.

Algunes propostes de treball varen ser:

- Generar espais de participació: assemblees, claustres pedagògics, tallers de participació, junta de delegats. Tots amb espai i temps suficient per al debat. La participació ha d'impregnar totes les accions del centre.
- Crear espais de coordinació efectius entre els diferents professionals que incideixen en els processos educatius per tal de donar respostes globals al voltant d'un problema concret; és important no divagar i ser capaços de generar solucions més enllà de la nostra reduïda parcel·la d'especialització.

“...plantejar-nos si hem d'assumir totes les funcions que ens hem atribuït i conscienciar-nos que no som l'única instància educadora.”

- Ensenyar a participar, mitjançant tècniques i estratègies específiques, l'alumnat. Des de les aules hem d'afavorir la participació amb eines didàctiques concretes. És clar que a participar se n'aprèn participant, però no podem menysprear els instruments didàctics dissenyats amb aquesta finalitat. Així, s'han de treballar de forma conscient i planificada les habilitats bàsiques necessàries per a la participació: l'autoconeixement, la reflexió i l'argumentació, la comunicació i el diàleg, la capacitat d'autoregular les pròpies actuacions, la resolució de conflictes i la presa de decisions.

- Fomentar el treball cooperatiu, el treball per projectes facilita la participació i permet un currículum més obert i flexible.
- Canviar les dinàmiques i les metodologies de treball per adaptar-les a les necessitats dels altres sectors de la comunitat educativa, tot facilitant la seva incorporació al projecte de centre.
- Reorganitzar els Consells Escolars de Centre, ampliar els sectors i agents que hi participen i fer-ne uns òrgans efectius de debat i participació, canviant-ne els continguts i la metodologia de treball. Crear estructures intermèdies de participació a l'interior dels diversos sectors educatius, establir contactes periòdics entre l'equip directiu i els representants dels pares i mares pel traspàs mutu d'informació, afavorir els lligams i la coordinació de les tasques entre els consells escolars de diferent àmbit: municipal, territorial, nacional i estatal.
- Respondre a les necessitats reals de la comunitat. L'escola pot compartir projectes conjunts de la comunitat. Aquest canvi de paradigma significa replantejar el model d'escola: plantejar-nos si hem d'assumir totes les funcions que ens hem atribuït i conscienciar-nos que no som l'única instància educadora.
- Crear projectes compartits amb associacions, entitats de l'entorn: projectes de cooperació, projectes educatius de ciutat, aprenentatge i servei, comunitats d'aprenentatge. Donar suport als projectes i iniciatives que avancin en aquesta línia i que permetin aglutinar els recursos humans i materials de la comunitat per donar respostes educatives globals.

“El professorat és l'element clau per a qualsevol canvi educatiu.”

- Crear centres de dimensions humanes. Reclamar a l'Administració la construcció de centres de dimensions assequibles, on la participació de tots i

totes sigui més fàcil i assequible. La mida dels centres és un condicionant molt important que sovint no és té prou en compte. Als centres petits el nivell de coneixement i implicació sol ser més gran.

- Fomentar la participació des de la legislació i des de la inspecció. L'Administració hauria de vetllar perquè la participació democràtica sigui una realitat a cada centre.
- Incidir en la formació inicial i permanent del professorat perquè el nou perfil d'educador s'ajusti més a aquest model de participació democràtica i treball en equip que requereix el centre. El professorat és l'element clau per a qualsevol canvi educatiu. No es pot pretendre que aquest abordi aquesta temàtica -que ha d'impregnar tota la seva actuació- sense la preparació adequada.
- Reivindicar una major autonomia dels centres quant a la regulació d'espais i temps, la gestió pedagògica i econòmica dels recursos.
- Fomentar i estendre el treball en xarxa entre tots els agents socials: escola, ajuntaments i entitats, fonamentat en la proximitat i en la corresponsabilitat. Aprofitar el treball en xarxa per treure l'escola del seu aïllament i implicar-se en projectes comunitaris.

Varen participar en representació de l'STEI-i, Francesc Cardona, responsable territorial de Menorca i va dur la representació d'STEs Biel Caldentey, secretari general de l'STEI-i, i constataren la coincidència amb molts d'aspectes, reflexions i conclusions d'aquesta Trobada de MRP.

Per a més informació podeu consultar la nostra pàgina web: www.mrpmenorca.cat □